

EDIČNÁ ČINNOSŤ ŠTÁTNEJ VEDECKEJ KNIŽNICE V KOŠICIACH V ROKU 2021

MGR. MARTINA FENIKOVÁ ČARNOGURSKÁ

The article presents the publishing activities of the State Scientific Library in Košice in 2021. The library published a book entitled *Dejatelía východného Slovenska: biobibliografia, II. diel L – Ž* [Important Figures of Eastern Slovakia: Bibliography, Volume II, L – Ž]. A 641-page publication documents the famous and less famous figures of this region. The State Scientific Library in Košice has carried out scientific and research activities for a long period of time. They include retrospective and simultaneous bibliographic research focused on the region of Eastern Slovakia. It has conducted bibliographic activities from the very beginning of its existence. Library employees laid the foundations of the national and retrospective bibliography and the library participated in national assignments within the General Plan of the Slovak National Retrospective Bibliography, which was approved at the 1st Slovak Bibliographic Conference in Košice in 1956.

Keywords: State Scientific Library in Košice; publishing activities; scientific and research activities; bibliographic research

 martina.carnogurska@svkk.sk

 Štátna vedecká knižnica v Košiciach

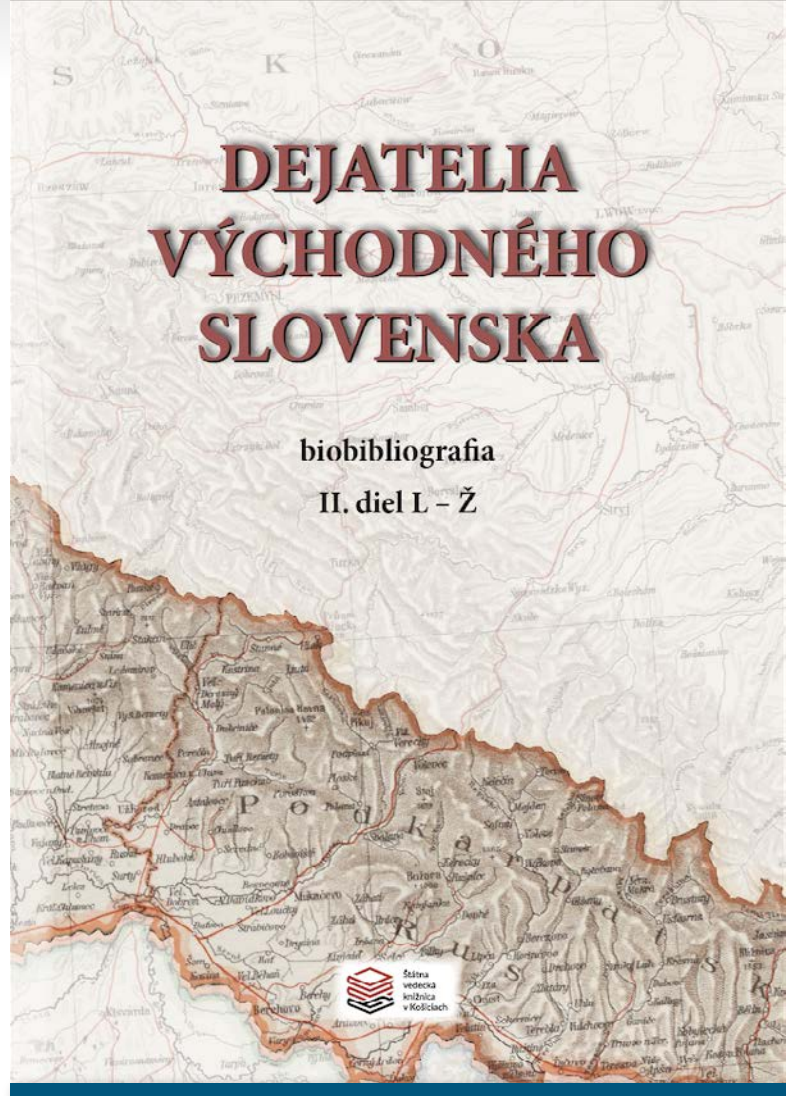
 <http://www.svkk.sk/>

Štátna vedecká knižnica v Košiciach (ŠVKK) sa dlhodobo venuje vedeckovýskumnej činnosti. Jej súčasťou je retrospektívny a súbežný bibliografický výskum zameraný na oblasť východného Slovenska.

Knižnica vyvíjala bibliografickú činnosť od počiatku svojej existencie. Jej pracovníci položili základy národnej a retrospektívnej bibliografii a knižnica participovala aj na celoštátnych úlohách v rámci Generálneho plánu slovenskej národnej retrospektívnej bibliografie, ktorý bol schválený na 1. slovenskej bibliografickej konferencii v Košiciach v roku 1956. Spomedzi množstva vydaných titulov vyberáme napríklad publikáciu *Bibliografia slovenských novín a časopisov do roku 1918* (1958); *Bibliografia inorečových novín a časopisov na Slovensku do roku 1918* (1963); *Hudobný život v Košiciach v rokoch 1848 – 1918, 1. – 2. diel* (1981); *Dejiny knižnej kultúry v Košiciach do roku 1945* (1981); *Kultúrny život v Košiciach v rokoch 1938 – 1945, 1. – 3. diel* (1985); *Politický a hospodársky život v Košiciach v rokoch 1938 – 1945, 1. – 2. diel* (1986); *Bibliografia novín a časopisov vychádzajúcich na Slovensku v rokoch 1945 – 1960* (1995); *Slovník košických osobností* (1995); *Dejiny knižnej kultúry v Košiciach do roku 1945: bibliografia* (2012); *Obyvatelia Zemplína a okolia v dobovej tlači* (2013); *Lexikón Košičanov 1848 – 1938, I. diel A – I* (2014) a mnoho ďalších. Najnovším titulom vydaným v roku 2021 je publikácia *Dejateľa východného Slovenska: biobibliografia. II. diel L – Ž*. Prvý diel biobibliografie, vydaný v roku 2016, zahŕňa písmená A – K. Východiskom pre publikovanie oboch diel bolo mnohoročné budovanie bibliografickej online databázy REOS (Regionálne osobnosti východného Slovenska), dostupnej na webovej stránke knižnice. Regionálny bibliografický výskum má nezastupiteľné miesto vo výskume dejín Slovenska – v koncentrovanej podobe poskytuje množstvo overených informácií.

Bibliografia *Dejateľa východného Slovenska* približuje známe, respektíve menej známe, prípadne zabudnuté osobnosti späté s východným Slovenskom. Keďže biografický a bibliografický výskum je nekončiaci proces, je prirodzené, že dielo nezahŕňa úplne všetky osobnosti, ktoré spĺňajú podmienky zaradenia do bibliografie. Pravidelne prichádzajúce nové vedecké poznatky sú výsledkom archívneho a ďalšieho historického výskumu, preto aj biobibliografia je odrazom aktuálneho stavu spracovania.

Autori biobibliografie *Dejateľa východného Slovenska* Ľubica Poklembová, Eva Mičietová a Viktor

Obr. 1 Predná obálka publikácie *Dejateľa východného Slovenska: biobibliografia II. diel L – Ž*

Szabó vychádzali z databázy REOS, ktorej zdrojom informácií boli tlačené dokumenty – knihy, zborníky, štúdie a články excerpované v ŠVKK z odborných časopisov a novín. Ďalšia časť informácií bola verifikovaná a doplnená z internetových stránok odborných a kultúrnych inštitúcií.

Publikácia má široký regionálny územný i chronologický záber. Kritériom zaradenia osobností do tohto významného diela bolo miesto, respektíve určitá spätosť s regiónom východného Slovenska (miesto narodenia a úmrtia, pôsobisko a pod.). Tak sa dozvedáme aj o ľuďoch, ktorí tu mali/majú korene, avšak pôsobili/pôsobia inde na Slovensku či dokonca v zahraničí, ale ich význam presiahol/presahuje región.

Nielen územie východného Slovenska, ale aj celé Slovensko prešlo rôznymi administratívno-územnými členeniami. V dnešnom ponímaní oblasť Košického a Prešovského samosprávneho kraja (do roku 1990 Východoslovenského kraja) sa v minulosti členila na Abovsko-turniansku, Gemersko-malohontskú, Šarišskú, Spišskú a Zemplínsko-úžskú župu,

preto v úvode bibliografie autori vysvetľujú presné územné pokrytie výskumu. Časové vymedzenie pre výber osobností je od najstarších písomne doložených dôb po súčasnosť. Diapazón oblastí pôsobenia dejateľov je široký. V biobibliografii nájdeme vedcov, kultúrnych pracovníkov, športovcov, pedagógov, umelcov, kňazov a ďalších významných ľudí. II. diel obsahuje 939 personálnych hesiel, z ktorých viac než polovica má i portrétnu fotografiu. I. diel je rozsiahlejší a má 1 568 hesiel.

Heslá v hlavnej bibliograficko-popisej časti sú radené abecedne. Záhľad tvorí priezvisko a meno alebo rod. V diele sú uvedené aj ďalšie formy zápisu priezviska, pseudonymy, kryptonimy, skratky, umelecké priezviská a podobne. Na všetky variantné mená sú vytvorené odkazy. Za menom nasledujú akademické tituly, vedecké a vojenské hodnosti a následne dátum a miesto narodenia a úmrtia. Au-

tori uvádzajú miesto narodenia, pôsobenia a úmrtia formou zápisu v národnej podobe danej krajiny (ak mesto patrí do Rumunska, je v rumunčine a pod.). V prípade, že informácie obsahujú zahraničné mesto, autori publikácie k nim priradili i názov štátu, v ktorom sa nachádza. Niektoré heslá obsahujú aj biografické údaje členov rodiny, rodičov, súrodencov, životných partnerov a detí, ak boli v literatúre a iných zdrojoch dohľadané. Záhlavie uzatvárajú kľúčové slová týkajúce sa povolání dejateľov. Hlavnú časť hesla tvorí súvislý voľne štruktúrovaný text s informáciami o živote a pôsobení osobnosti, ako aj súhrn najdôležitejších životných a pracovných medzníkov, charakteristika činnosti a tvorby, pôsobenie v spoločnosti a organizáciách a získaných oceneniach. Rozdielny rozsah textov bol podmienený dostupnosťou informačných zdrojov. Personálne heslo dopĺňajú najdôležitejšie diela osob-

<http://www.isni.org/isni/000000055137910>.
http://www.cantabile-subito.de/Sopranos/Pauly_Rose/pauly_rose.html.
<https://www.allmusic.com/artist/rose-pauly-mn0002201809>.
<https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803100311523>.
<https://www.findagrave.com/memorial/188773495/rose-pauly>.
<https://www.norpete.com/op2967.html>.
https://www.geschichtewiki.wien.gv.at/Rose_Pauly.
https://www.lexm.uni-hamburg.de/object/lexm_lexmperso.
https://data.bnf.fr/1/13898304/rose_paully.
<https://www.taminoautographs.com/products/pauly-rose-1>.
Fotografia: <https://opencslovakia.sk/wp-content/uploads/2014/10/Rose-Pauly.jpg>.

PAULY-DREESSEN, Rose pozri PAULY, Rose

350.

PAUSZ, Tibor Zoltán (aj d'EHRMANN, PAUSZ-VARADY), barón
 (5. 12. 1897 Košice – 3. 8. 1982 Viedeň, Rakúsko)

sesternica *Magda Szakmáry-Mory*
klavirista, hudobný skladateľ, pedagóg, historik umenia

Ako malé dieťa osirel, bol adoptovaný anglickou rodinou d'Ehmanns. Svetový klavirista, ktorý pôsobil vo Veľkej Británii práve v čase, keď sa rodila nahrávacia technika (začiatok 20. stor.). Neskôr učiteľ hudby v Bostone, Mníchove a v r. 1935 – 1945 v Šanghaji. V r. 1929 ponúkol Magde Szakmáry spoluprácu na súťaži klaviristov Rádia BBC v Londýne, ale aj koncertovanie v nákupných mestách Veľkej Británie. Ich spoločné koncertovanie v Londýne počas polnočného pôsobenia M. Szakmáry, ako aj zvukové nahrávanie (gramofonne Columbia Graphophone co., Ltd) vyvolalo veľký ohlas v Londýne. Zúčastnili sa súťaže v Londýne-Paddingtone v novembri 1929, umiestnili sa v prvej desiatke. Autor kompozičnej tvorby (pomerne neznáma), zachovali sa len útržky jeho skladieb a notového rukopisu.

Poznámka: Vlastné meno Tibor Zoltán Pausz.

Miesta pôsobenia: Londýn (Veľká Británia), Tonbridge (Kent, Veľká Británia), Boston (Massachusetts, USA), Mníchovo (Nemecko), Šanghaj (Čína), Viedeň (Rakúsko).

Literatúra: Urbančiková, Lýdia. Život ako storočie : Magda Szakmáry-Moryová. Košice : Hudobná spoločnosť Hemerkovcov, 2009. S. 56-60.

PAUSZ-VARADY, Tibor Zoltán pozri PAUSZ, Tibor Zoltán

351.

PAVLARČÍK, Stanislav, RND.

(7. 3. 1949 Spišská Belá –)

geológ, speleológ, vedec, ochranár, múzejník

Študoval na PF UK v Bratislave, odbor geológia a ložisková geológia (1970 – 1976). Spoločnosť pracovník Správy slovenských jaskýň (SSJ) v Liptovskom Mikuláši, výskumného oddelenia Múzea slovenského krasu, od r. 1981 (po zlúčení SSJ s ochranou prírody) v ústredí Štátnej ochrany prírody. Venoval sa výskumu pre múzejné a ochranárske potreby. Od r. 1990 vedecký pracovník Výskumnej stanice TANAP-u v Tatranskej Lomnici. Vo výskume sa venuje geochemii tatranského podlažia, procesom chemického zvetrávania karbonátových hornín a problémom ochrany prírody národného parku. Aktívne sa angažuje v jaskyniarstve. Bohatá publikačná činnosť (záverečné správy výskumných úloh, štúdie, posudky, prednášky, múzejné aktivity atď.). Jeho práce výrazne posunuli poznatky o javoch a procesoch prebiehajúcich najmä v krase Vysokých a Belianskych Tatier. Člen odborných komisií a ochranárskych a jaskyniarstiev združení (ochrana anorganických prírody), predsedá Jaskyniarске skupiny Spišská Belá.

Dielo: štúdie: Sadrovec v prístupovej stĺžni prameňa Izabela vo Východných Ruzbachoch (In: Mineralia Slovaca, č. 2, 1966), Kryštály pyritu v spodnojurských vápencoch Belianskych Tatier pri Podspádoch (In: Mineralia Slovaca, č. 5-6, 1992), Monitoring niektorých parametrov ovzdušia a vód Belianskej jaskyne (spoluaut., In: Sprístupnené jaskyne, 1996),

849.

VIETORIS, Jonatan (aj WIETORIS, Jonatan)

(1. 7. 1738 Kunova Teplica – 1. 11. 1802 Sopron, Maďarsko)
pedagóg, historik

Študoval v Kežmarku a v Šoprone, od r. 1760 na univerzite v Jene, odkiaľ sa vrátil po troch r. domov a stal sa rektorom v Štítniku. Od r. 1767 pôsobil ako profesor, historik a zároveň zástupca riaditeľa na evanjelickom lýceu v Soproni, neskôr sa stal jeho rektorom (od r. 1786). Od r. 1794 vyučoval retoriku.

Dielo: Ufnehilbarkeit des gemeinen wahren Sprichworts ... (Šopron, 1764), Manes condam Dni Joanis pelcz occasione solennium funeris exequiarum anno 1770. 16. novembr. deflet. (Šopron, 1770), Schema in conscribandam olim Geographiam S. Evangelicorum Ecclesiarum et scholarum 1780, Planum emendandi Gymnasii. Sopron (v rukopise).

Miesta pôsobenia: Štítnik (Rožňava), Sopron (Maďarsko).

Literatúra: Brláh, Rudo. Juraj Palkovité. In: Literárne postavy Genera II. Martin : Osveta, 1971. S. 9-66.

Szinyei, József. Magyar irók élete és munkái. XIV. kötet. Telgárti – Zsutaí. Budapest : Kiadja Hornyánszky Viktor, 1914. Sĺp. 1561.

850.

VILEC, Michal (aj VILEC, VILLECZ, Dúbravský, Pavel)

(6. 8. 1902 Bardejovská Nová Ves – 12. 3. 1979 Bratislava)
hudobný skladateľ, klavirista, pedagóg

Študoval na gymnáziu v Prešove, súčasne hru na klavír u M. Moyzesa na hudobnej škole v Prešove. Hru na klavír, dirigovanie a kompozíciu študoval v r. 1920 – 1924 na hudobnej akadémii F. Liszta v Budapešti u Z. Kodálya, L. Weínera, E. Ábrányiho, hru na klavíri u A. Tarnaya a J. Thomu. Začínal ako súkromný učiteľ klavírnej hry v Prešove (1925), v r. 1925 – 1932 kapelník v divadlách v Litoměřiciach a Budýšine, ale aj v ďalších mestách v Rakúsku a Nemecku. V r. 1933 – 1945 riaditeľ Mestskej hudobnej školy v Prešove, 1945 – 1955 v Československom rozhlas v Košiciach ako vedúci hudobného oddelenia, v r. 1952 – 1955 dirigent Košického rozhlasového orchestra, 1955 – 1962 riaditeľ Štátneho konzervatória v Bratislave. Podieľal sa nielen na zvyšovaní úrovne nižšieho hudobného školstva, ale aj na širšení hudobnej osvetly na Slovensku. Veľký vplyv mal na zvýšení kvality košického rozhlasového orchestra. Znalec klavírnej hry, dirigent, podpredseda (1955 – 1962, 1967 – 1971) a predseda (1962 – 1967) Slovenského hudobného fondu. Bohatá tvorba. Ocenenia: Cena MS za cyklus Štyri ľudové piesne, op. 5 (1937), významenie Za vynikajúcu prácu (1962), Cena J. L. Bellu za Concertino pre trúbku a sláčikový orchester (1967), Zaslúžilý umelec (1968), Za zásluhy o výstavbu (1972).

Dielo: vokálne, komorné a klavírne skladby; inštruktívne skladby pre školy; učebnica o harmonii; Klavírna škola pre vyučovanie začiatčínikov. I. II, spoluaut. M. Moyzes, Martin : MS, 1946), Slovenské tance pre 4-ručnú hru na klavír (Bratislava : SVKL, 1959), Rozhovory pri klavíri : desať skladbičiek pre klavír na štyri ruky (Praha : Bratislava : Panton, 1965), Z brehov Dunaja (Praha : Bratislava : SHV, 1965), Letné zápisky pre trúbku a klavír : noľička (Praha : Bratislava : Panton, 1966), Fantázia pre trúbku a klavír. Op. 35. Bratislava : Slovenský hudobný fond, 1977, 1987).

Poznámka: Pseudonym Pavol Dubravský; r. 1971 Bardejovská Nová Ves priradená k Bardejovu.

Miesta pôsobenia: Bratislava, Košice, Prešov, Budýšin (Nemecko), Litoměřice (Česko).

Literatúra: -JHB- Život zhusneným umením. In: Mestské noviny. Roč. 1, č. 21 (1992), s. 5.

(JTB) K sedemdesiatke Michala Vileca. In: Roľníkove noviny. Roč. 27, č. 180 (2.8.1972), s. 4.

Bodák, Tibor. Vzácne jubileum. In: Prešovské noviny. Roč. XV, č. 30 (25.7.1972), s. 5.

Cón, Zdeněk. Z tvorby M. Vileca. In: Rozhlas. Roč. 28, č. 31 (1972), s. 17.

Muntág, S. Piesňou otvárala srdcia : spomienky Janky Guzevej. Martin : MS, 1997. 135 s.

Šišková, L. Jubileum Michala Vileca. In: Hudobný život. Roč. 4, č. 15 (1972), s. [7].

Šišková, Inge. Venované Vilecovi. In: Hudobný život. Roč. 4, č. 19 (1972), s. [4].

Michal Vilec : osobná bibliografia / Jozef Repčák. Prešov : Štátna vedecká knižnica, 1973. 14 s.

Jurík, Marián. Sto slovenských skladateľov. Bratislava : Národné hudobné centrum, 1998. 300 s.

VILEC, Michal (Villecz, pseud. Pavel Dubravský) : hudobný skladateľ, pedagóg, interpret, organizátor hudobného života. In: Slovenský biografický slovník : (od roku 833 do roku 1990). VI. zväzok, 1-Ž. Martin : Matica slovenská, 1994. S. 282-283.

Internet: <https://hc.sk/slovenskej-hudbo/osobnost-detail/1037-michal-vilec>.
<https://www.zusmvileca.com/about/?satpage=1>.

<https://viaf.org/processed/SKMASNL%7Cvts002564260>.

Fotografia: https://hc.sk/data/aktuality/foto/Michal_Vilec.jpg.

nosti, za nimi nasleduje zoznam miest pôsobenia a základný výber použitej literatúry s použitím medzinárodného štandardného skráteného bibliografického záznamu pre monografie, zborníky a články, pri internetových zdrojoch je uvedená adresa v HTML formáte. Autori na spresnenie, respektíve, objasnenie a vysvetlenie niektorých záznamov (biografické údaje, miesto narodenia, úmrtia a pôsobenia, špecifikácia rodných mien a ďalších údajov) využívali poznámkový aparát.

Samotná biobibliografia obsahuje zoznam použitých skratiek a základných biografických diel, ako lexikóny, slovníky, encyklopédie, biografie a antológie. Za nimi nasledujú základné internetové zdroje, napríklad katalógy a databázy knižníc, elektronické matriky a databázy. Bolo taktiež nevyhnutné pripojiť aj zoznam odkazov mien patriacich do I. dielu *Dejateľov východného Slovenska*, pretože pri tvorbe hesiel I. dielu ešte neboli známe všetky variantné formy mien hesiel II. dielu, ktoré podľa abecedného poradia (ako odkazy) mali byť zaradené do I. dielu. Neoddeliteľnou súčasťou publikácie je geografický register, tvorený z názvov miest narodenia, úmrtia a pôsobenia osobností. V závere diela sa nachádza maďarské, nemecké a anglické resumé.

Bibliografi Štátnej vedeckej knižnice v Košiciach pokračujú v kultúrnom a vedeckom odkaze predchodcov. Vďaka dlhoročnému bibliografickému výskumu publikácia *Dejateľia východného Slovenska* prispieva k dôkladnejšiemu prieskumu regionálnych dejín, ktoré vzbudzujú v širokej verejnosti čoraz väčší záujem o túto oblasť.

Štátna vedecká knižnica v Košiciach v dohľadnej dobe plánuje vydať II. diel *Lexikónu Košičanov 1848 – 1938*. *Lexikón* pripravený pracovníkmi z oddelenia historických fondov a bibliografie podrobne zaznamenáva košické osobnosti daného obdobia z rôznych oblastí spoločenského, politického, hospodárskeho, cirkevného, vedeckého, kultúrneho a športového života. Jeho I. diel, zahŕňajúci písmená A – I, vyšiel v spoluautorstve Jána Gašpara, Eleonóry Blaškovej a Márie Mihókovej v roku 2014.

Ďalším titulom je zborník z vedeckej konferencie konanej 17. mája 2022 s názvom *Dvojica v súkoliach vedy: Michal Potemra a Mária Potemrová*. Michal Potemra (1922 – 2002) bol zakladateľom slovenskej národnej retrospektívnej bibliografie, dlhoročným pracovníkom Štátnej vedeckej knižnice v Košiciach, aktívnym členom miestnej organizácie Matice slovenskej v Košiciach a Slovenského katolíckeho kruhu v Košiciach, ale aj autorom množstva bibliografií, štúdií a odborných publikácií. Jeho manželka Mária Potemrová (1922 – 2015) bola významnou hudobnou historičkou, muzikologičkou a pedagogičkou, ktorá stála pri zrode Štátneho konzervatória v Košiciach.

Najnovšiu publikáciu *Dejateľia východného Slovenska: biobibliografia. II. diel L – Ž*, ako aj ďalšie tituly¹ vydané Štátnou vedeckou knižnicou v Košiciach si záujemcovia môžu kúpiť osobne v budove ŠVKK na Hlavnej ulici č. 10, v študovni historických fondov a regionálnej literatúry na ulici Pri Miklušovej väznici 1 alebo prostredníctvom mailovej adresy historickefondy@svkk.sk.

POZNÁMKY

¹ Prehľad vydaných publikácií možno nájsť na internetovej adrese www.svkk.sk, konkrétne v záložke Na predaj.